

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Pierii Valeriani Bellunensis Hieroglyphica, Sive De
Sacris Ægyptiorum Aliarumque Gentium Literis,
Commentariorum Libri LVIII**

Valeriano, Pierio

[Lipsiae] ; Francofurti Ad Moenum, 1678

Lib. XXXI. Piscis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14259

DE THUNNO. CAP. XXXVI.

DE Thunno, cujus usus tam recentis, quam sale durati, frequentissimus per univ^{er}sum terrarum orbem est, cum nullo non in littore capiatur, nihil aliud inveni quod hieroglyphicis inferi possit, nisi vel strabonem vel limis oculis prospectantem, ex eo significari.

LIMI OCULI. CAP. XXXVII.

Lævo enim ille oculo plus cernit, utroq; hebetè: quare Byzantii frequentissima est eorum captu^{ra}. ^{Imò dextr.} ^{ex Plin. l. 9.} ^{c. 15.} ^{ra, quo tempore transfretant, quia micantissimi lapidis, qui ab imo freti lucet, fulgore perculsi, in sinum qui ab lava est, numerosissimo diffugiunt cœtu. Apud Æschilum legas, in sinistrum oculum introquere Thynni more. Sed hoc pertinet ad proverbialia.}

**JOANNIS PIERII VALERIANI
HIEROGLYPHICORUM
LIBER XXXI.**

**DE IIS QUÆ PER PISCEM IN UNIVERSUM
SIGNIFICANTUR, DEQUE MARI
MOX COPIOSE,**

Ex Sacris Ægyptiorum literis.

AD MAXIME REVERENDUM COSMAM GERIUM.

Superiori anno, cum te & amicos alios Patavii Philosophantes invissem, deque vestris & nostris studiis (si modo mea in ullo studiorum genere censeri possunt) multa contulissetis, quibus explicando scripta ego nescio que mea vobis legenda proposuisset: animadverti, Cosma studiosissime, pro tuo erga me amore, magna te affectum lætitia, quod eum quem sciebas per longa temporum intervalla multis & invisis occupationibus à literarum studiis avocatum, audentem tamen inspiceres de literis aliquid reminisci, proindeque veluti Entellum aliquem, cui jam gelidus tardante senectâ sanguis belesceret, in certamen accenderes & excitarès, orare discedentem me cepisti, ut istiusmodi generis scripta sepius ad te legenda transmitterem. Ego tamen es si te nostris nihil indigere existimabam, quem uniuscujusq; doctrina præceptis & institutis abundare oportere persuasum habebam, qui apud eruditissimum Romulum Amaseum tota educatus adolescentia, nunc Bonamicum, Lampridium, & alios istic habeas, à quibus veluti ab oculo, tuis omnibus satisfieri cogitationibus potest, neque me quicquam tam reconditum, tam rurum de Musarum arcanis afferre posse, quod illis & tibi, qui eos audis, non longe sit exploratum, quam ego per interrupta rotiens literarum studia potuerim observare: constitui tamen aliquid ad te mittere, quod mea in te observantia signum & monumentum esset, id præcipue delegi, quod si non doctrina, certè ipsa rerum varietate delectare posset. Nam cum piscium quasdam species ex hieroglyphicis decerptas, & tui & mei amici quidam accepissent, superat adhuc de piscibus in univ^{er}sum, quid veteres illi Sacerdotes Ægyptii sensissent, dicere. Id commentarium adhuc à nemine occupatum veluti τηλυετης vidè apud me diligentius asservabatur quod tibi dedicandum existimavi. Tu quidquid id fuerit pro tua comitate hilariter suscipias velim. Videbis vero hic quanta fuerit abominationis apud Ægyptios Piscis, quem nos tanto mox honore prosecuti sumus, quantum inter mortales super eo sit uniuscujusq; fere nationis iudicio variatum. Sed ne tam longa morer epistola, rem ipsam hinc auspicabimur.

PROPHEANUM. CAP. I.

*Ανομι-
ασι
1706, ci-
tatur à Plu-
tarch. in
Sympos. de-
cimo 7. c. 4.
Et Adag.
xviii. p. cent.
1. prob. 74.*

Propheanum in primis atq; abominabile per piscem apud Ægyptios Sacerdotes significari proditum, quem & pollutum aiebant, & à mensis suis amovebant, in eo scilicet piscium genus damnant, quod hi plurimum alter alteri grassatur cibi causa: præterea quod nullius sit nutrimenti, tantumquam facile computrescat, ut cum minime afferari possit, proverbium in foriddos emanat, *Pisces* repositus, ut apud Plautum dicitur vulgatum, *piscis nequam nisi recens*. Quin etiam constat Athiopus illos qui sola piscium alimonia victitarunt, brevioris omnino vitæ quam nos esse. Denique ut in Phædone est apud Platonem, nihil nasci in mari Jove dignum existimabant. Sane Zoroaster unicum Magis, inter animalia, quæ bonis malisq; genis obnoxia sint, discrimen posuere, ut bonis delicata opinentur, velut Canes, & volatilia, & Testudines terrestres: malis vero, aquatica omnia, eoque beatum putant evasurum qui plura enecet.

DUÆ MORTALIUM CONDITIONES. CAP. II.

*Pinnatorii
& Squamosorum
piscium his
rogyphica.*

Illud ad hanc usq; diem à Judæis magna religione servari manifestum, ut ex Mosaica legis præcepto piscem non attingant, nisi qui pinnatus sit & squamosus lubricos vero lævesq; omnes avertentur, id quod ita interpretatur Adamantius, ut per aquas, mare vitæ hujus intelligat, in cujus fluctibus mortales assidue volutamur: in hoc mari nostro pisces, qui pinnulis juvantur, & squamis muniantur, ad superiora facile sustoluntur, & aëri hinc viciniore sunt: veluti qui libertatem spiritus quarant. Talis est ergo sanctioris vitæ vir quisque, qui intra retia fidei conclusus bonus piscis ab Assertore nostro nominatur, & in vas conservationis immittitur. Squamosis vero quorsum perbos intelligit idem author homines qui parati sint vetera indumenta deponere, novumq; hominem induere, & ut Gregorius Nazianzenus diceret, *ἐγκαταίξω*. Latini Græcam secuti locutionem, *Encantare* dixerunt, ut ita omni mentis durtia deposita, animum Deo tractabiliorem efferamus. Qui vero neq; pinna, neq; squamas habent, in imis semper versantur vadis, & in cæno plurimum volutantur, veluti sunt Anguilla, Rhombi, & hujusmodi reliqua, quæ nequeunt ad aquæ summitatem ascendere, ad superiora quippe pervenire: atque in sunt qui luto, hoc est, turpitudini & vitii inhæsitantes ad vitales auras superioremq; spiritum attolli nequeunt: adeo carne turgidi & undecunque completi, confertiq; sunt, ut neque deponere facile quicquam possint, neque se attollere, aut ab eis qui affixi sunt face sublevare. hoc ita terrestrium affectu gravati, ut nullam cælestium curam suscipiant, crapula tantum, libidinibus, cupiditatibusq; suis implicati: quibus quidem voraginibus haulti, simulatque ceciderint, nihil quicquam conantur emergere, sed ita recumbentes, in eodem quo hæserint luto volutari delectantur. Eodem involvuntur cæno Philosophi, qui naturæ tantum principis insistent, ad naturæ vero ipsius authorem, cuius Spiritus super aquas fertur, numquam attolluntur. Eodem implicantur Jurisconsulti, qui leges non justitiæ studio, sed lucri tantum cupiditate profectentur. Eodem volutantur sacerdotes, qui cæremonias oretenus prosequuntur: quid vero per cæremonias intelligi fieri debeat aspernantur. Quin etiam Oratores, neque non Poetæ, qui faciendiæ tantum ubertatem, affluentissimosque verborum fluctus, ingentemq; vocum strepitum, canorasq; nugas admirantur: quæ vero ad integræ vitæ institutionem faciunt, nihili pendunt, una cum superioribus in imo hujusmodi fundo, quippe ubi lividissima maximeque est profunda vorago finipini detinentur. Atque hoc est illud profanum, quod vetus illa pietas tantopere averfabatur. Genes tamen aliquas inveniunt (ut alienigenarum quoque instituta conquiramus) quibus pisces sacrificare mos fuerit: veluti Ærotii faciebant, qui selectiores quasdam Anguillas ex eo genere quæ Capides appellantur, præcipuæ commendationis in Eubœa, Diis immolare consueverant. Passim vero piscatores Neptuno Thunnum, qui maximus esset, sacrificabant spe capturæ. Et Phælitæ Lyciæ populi falsamenta Cylabræ cuidam heroi offerebant, ejus condituræ pisces ita puros arbitrati, ut deos etiam alios pisciculis hujusmodi sale conditis placari opinarentur: Sunt vero qui apud eos id ea de causa institutum scribant: quia regio illa ab origine prima falsamenti ex pisce factis empti fuerit.

Piscium sacrificium.

Quod vero Ægyptii mare profanum arbitrabantur, alii longè fecus existimant. Nam M. Tullius ubi rationes de parricidæ pœna commemorat, oratione pro Sex. Roscio Amerino, ea potissimum de causa insui reos culeo dicit, ne cum in flumen abjecti delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera, quæ violata sunt, expiari putantur. Ad hæc Proclus tradit, sulfur & maris aquam ad purificationem adhiberi. Et Euripides Platonem secutus in Ægyptum, cum morbo quodam implicitus, Sacerdotum suavis mari se expiasset, incolumitati redditus est: eaque de causa versum hunc ille

*Mare ab-
luit omni-
s bonorum
mala.*

*Refertur ab
Eustathio,
Iliad. A ex
Euripide in
Iphigenia.*

istius rei memor suis poematibus, inseruit, *ἁλάσσα κλύει πάντα τ' ἀνθρώπων κακὰ.* Aristophanes quoque tale aliquid attigit, cum dixit, *πρῶτον μὲν ἀπὸν Ἰθὴ ἁλάσσα ἠγομεν ἔπειτ' ἔλαμεν.* Neque situm ignoravit huiusmodi Catullus, ubi ita canit:

*Quid sis quantum suscipias sceleris?
Suscipit, ô Gelli, quantum non ultima Thebis,
Nec genitor Nympharum abluat Oceanus.*

Neq; temere Clemens inducit Petrum, antequam cibum summeret Tripoli, lavasse in mari, alibiq; libenter eum in eodẽ lavare. Et apud Homerum Telemachus Palladi supplicaturus, in æquore manus lavit, quæ quidẽ purificatio omnium gentium consensu de mari sumpta, baptismum ab omnibus prævisum nationibus indicat quæ sola vera est purificatio. Divinæ enim literæ per mare unitatis numero baptismum intelligunt, ut Theologi docuerunt. Nam & Michæas Propheta, Mare baptismum appellasse visus, cû dixit: *Tu peccata nostrum in profundum mare demerges.* Mare vero lavacrum huiusmodi ea de causa nuncupatur, ut sentit Euthymius: quod animarum sordes, quæ illic eluuntur, recipit: & quia purgat: omnia autem quantumlibet lutulenta flumina invehuntur in mare, lateq; ab eo admittuntur, sed tamen intra se continet fordidi, sæcesq; omnes ad littora, sed eas perpurgas, continua rejicit alluvione.

Capit. 7.

DAMNUM ET UTILITAS. CAP. IV.

Aunt vero qui Sacerdotum Ægyptiorum commenta curiosius sectantur, Tritonem ideo biforem pingi solitum, superiori quidem parte hominem. inferiori vero piscem, ut ex humore nos & utilitatem & damnum consequi moneremur: cum illi ex humana natura bonum atque proficuum, ex pisce non nisi perniciem interpretarentur. Sedenim de Tritone alibi. Quamvis autem apud Ægyptios perniciem piscis significaret, in ostentis tamen boni ominis habitus est nonnumquam, ut qui Augusto pridie quam Siciliensem pugnam classe committeret, in littore deambulandi exiit e mari, & ad pedes procubuit quasi nuncius Neptuni, amicitiam ejus sibi conciliantis: tanta fuit eorum hominum in quos colebant deos vanitas & impudentia.

*Sueton. in
Augusto,
cap. 96.*

SILENTIUM. CAP. V.

Sunt vero qui Pythagoræ præceptum, quo edixit ipse *ἰχθῆων μὴ γινέσθαι*, propter *ἔχουσαν* quam religiose adeo præcipere consuevit, factum putant: piscium enim taciturnitate nihil est quietius, proverbio inde desumpto, *Pisces taciturnior*: quapropter visi fuerint pisces Pythagoræ quodammodo contubernales. Et Lucianus Alcione, *ἄφωνα γὰρ δὴ πάγι καὶ ὕδατι* διατάμενα, muta, quæ aquam incolunt. Ita Lucretius *Mutis* eos narrantes appellavit. Ex piscibus autem, uno excepto Boa, cui à boando, id est, vocem emittendo nomen inditum, reliqui omnes dubio procul taciturni sunt. Et quamvis ut apud Ælianus est, quidam, ut lacerta, chromis, aper, grunnire videantur, sibilare chalcis, & cuculum imitari coccyx: tenuia tamen ita sunt ea vocis indicia, ut inter vocales recenseris minime mereantur. Nisi verum illud est, quod Pausanias Arcadiæ fluvium memorat, in quo pisces nascantur, quos Pæcilias vocant, qui turdorum avium voces edant, quodq; similes in Aorno fluvio Philostephanus: Cyrenæus memorat, quosq; vocales in clitore fluvio ponit Mnaseas Patrensis. Taciturnitatem vero huiusmodi quæ fit in piscibus, ita Flaccus meminit:

*A piscibus
abstineto.
Taciturni-
tatem.*

*Ἄφωιά-
τα
ἰχθῆων,
magis ma-
tus quam
piscis.*

*Athenæus
l. Dipnos. 8.*

*Garm. l. 4.
Od. 3.*

*O mutis quoque piscibus
Donatum cygni, si libeat, sonum.*

Quam apposite autem & Claudianus silentium hoc piscibus attribuit: dum Rhadamanthum ait loquacissimos viros, & qui ausi sunt arcana prodere, in pisces indui apud inferos jubere his versibus:

*Qui iusto plus esse loquax arcanaque sive
Prodere, pisciferas fertur visiturus in undas,
Ut nimiam pensent aterna silentia vocem.*

Atqui

Atqui Piscibus orientibus genitos, dicacissimos futuros ait Manilius quarto:
*Nève sit ut primos animo præcedere pisces,
 Garrulitas otiosa datur linguaq, venenum.
 Verba maligna novas mustantis semper ad aures,
 Crimina per populum populi fert ore belingui.*

Sed, ut ad Pythagoram redeamus, Plutarchus in Sylla, eum ait vesci solitum iis, quæ diis immolata fuissent: cum vero piscium nullus ad sacrificium idoneus haberetur, ea quam profitebatur religione ab eis abstinendum censuisse. Sed quantum perinet ad sacrificium, non constare id multis docuimus exemplis. Idem Pythagoras mare Saturni lachrymas esse dicitat, quasi vellet ex hoc ejus impuritatem innuere.

HUMANÆ VITÆ CONDITIO. CAP. VI.

*Mare tur
 Pernicies
 dicitur.*

Agyptii Sacerdotes igitur, uti propositum est, mare perniciem vocabant, ea præsertim de causa, quod cum totius alimenti sui beneficia ex Nilo consequerentur, corrumpi eum simul ac mari commiscebatur animadvertabant, atque ita mare dicebant, quod in humano genere vitale est vitare. Ut vero scripturæ hieroglyphicæ speciem aliquam oculis subjiciamus, in Sais pro vestibulo templi, quod Palladi dedicatum erat hujusmodi visebatur argumentum. Infans, senex, accipiter, mox piscis, prostretnoque omnium fluvialis Equus, quod humanæ fragilitatis conditionem indicat à pueritia vergentis in senium, ac iterum repuerascentis: accipiter vero Deum, ac perinde amorem, quodque in nobis divinum est, ac vitam ipsam vitalem ostendebat. Piscis, odium simul atque mortem, propter mare, quod exitium atque perniciem appellabant. Equus vero fluvialis impudentem violentiam notabat, ut qui nec patri quidem parcat suo, verum eum interficit, ut matris ipse connubio potiatur: atque ita propemodum concors ea discordia, quæ corporum temperaturam constituit, cum dissidere penitus cœperit, atque unum in alterum violentius grassari, mors inde sequatur necesse est. Fluvialis enim Equus ideo pro dissidio ponitur, quod in duobus contrariis elementis vivit, aqua & terra: noctu enim egressus aquis segetes depascitur, & binis est unguis præditus uti boves, de quarum quidem unguularum distinctione in Sue fatis ex Divinis literis disputatum.

ODIUM. CAP. VII.

Odium itaque per piscem interpretabantur, maritimaque demum omnia tanta religione & horrore prosequabantur, ut ne nautas quidem alloquerentur; rati, vel ex eorum sermone se contaminari; ita eos arbitrabantur à communi omnium aliorum victu & moribus dissentire, cum ex mari, quod Homerus nullius frugis esse dicit, victum hi tamen & necessarii sibi compararent, quæ Theon Grammaticus apud Plutarchum disputat Symposiacis, cumque elementum id ab humana natura non solum alienissimum, verum etiam illi inimicissimum asseverarent, nullum cum iis commercium habere voluerunt, quod vel in mari gigneretur alereturve, aut id inhabitaret. Neque tamen ignarus sum Plutarchum de mari præclare sentire, ut eorundem Conviviorum habetur decade quarta, sed nos hoc loco Agyptiorum dictata, quæ inter prætorum.

- A. Nascermur.
- B. Senescimus.
- C. Vivimus.
- D. Morimur.
- E. Nature dissidio.

*Hinc fousan
 Κατων
 Σελασσα
 mare malo
 rium, ex Eu
 rip. in Sup
 piscibus.*

Apretanda desumpsimus, in primis commemoranda cenlemus. Nam illi cum tam pertinaciter mare abominarentur, mosq; eslet in sacrificiis sal adhibere, ne marino uterentur, id ex Hammonis fonte deposcebant: afferebatur enim inde sal e palma contextis cistulis, quod purum arbitrabantur, quia ex ipso fonte, non ex mari proveniebat, cujusmodi salis vis magna in Noricis, Rheticisque jugis atq; convallibus circa fontium margines concretum vulgo reperitur, neque alterius fere tota Germania salis habetur usus.

DIVINORUM AB HUMANIS SEPARATIO.

CAP. VIII.

Fuerunt e veteribus, qui segregationes aquarum ab aquis, apud Mosen, ita interpretati sunt, ut animos quosdam spiritu suo vegetos expertesq; corporis assererent, significari per aquas quae supra caelos in firmamento longe aliis praestantiores confedissent: infra vero, in ipsis quide terrenis locis deteriores malignosq; moram traxisse, atque etiamnum trahere: idcircoque dicunt, eas aquas quae supra caelos collocatae sunt, Deum laudare, per aquas autem eas quae sub caelis sunt collocatae quae supra caelos collocatae sunt, quantum spiritu naturaque sua conari possunt, improbilissimos, ab ea nimirum altitudine, quae ad probitatem secundum naturam accommodatur, in ipsum inum pravitatis fundum, vitiq; sentinam deturbatos. Eas vero aquas ut turbulentas, ut seditiosas, ut affectuum perturbationumq; procellis & turbinibus fluctuantes exastuantesque maria non injuria nuncupatas fuisse, propter mutationis facilitatem, & momentorum voluntatis electionisq; motuum instabilitatem. Quam quidem interpretationem, ut alte nimis repetitam, & paucissimorum ingeniorum intellectu perviam Basilii haudquaquam magnificere videtur. Aegyptiis tamen argumentum placuisse, indicium est, quod caelum rore pluvium venerabatur: quod humor hujusmodi a probis illis naturis defluere videretur, quae propter mentis puritatem dignae essent, quae decentem accommodatamq; Deo creatori laudem redderent, disciplinamque illam caelestem in inferiora sparsim diffundere profeminareq; viderentur. Minime igitur mirum est, si mare sacerdotes illi usque adeo abominabile existimabant, quod caelestis roris puritatem contaminaret, & amaritudine sua dulcedinem eam omnem peracerbam redderet, ejusque indignationis ergo tantum in maritima omnia odium, ut etiam insulares uti profanos averfarentur. Et mox receptum apud scriptores, insulares omnes malos esse, Leros autem pessimos, quod in Siculos haudquaquam merito nonnulli detorse: proinde ac in Lericorum locum Chios alii quidam substituerunt, nulla carminis habita ratione. Nam ut hoc obiter explicemus, epigramma est vetustum admodum, quod in vulgus prodiit vulgaris in exemplaribus:

Καὶ πῶς δημοδοκῶν χίοι κακοὶ ἔχ' ὀ μὲν, ὅς δ' ἔστι πάντες, πλὴν προκλέα, καὶ προκλέα, ἢ χίος.

Hoc quoque Demodoci, Chios mullus, haud

Non sum nescius Chios hominum nequissimos olim habitos, quod ut credatur, satis est Theophrasti judicium, qui eos ait oratorem quemdam senem ad Lacedaemonios destinasse, qui quod eum pudet senectutis, canitiem succis fucaverat: cumq; is publice dicere incepisset, surrexit Archidamus in ea tum Repub. longè princeps dixitque: Quam obsecro sermonis incolumitatem habiturus est hic, qui mendacium non in anima solum verum etiam in capite circumfert? Strabo tamen, decimo, carmen hoc Phocylidae adscripsit, Lerosque, non Chios, ponit, ut legendum sit, λέροιοι κακοὶ, & in fine, καὶ προκλέα, cui lectioni ego magis faveo, quod χίος, pro χίος, primam κτ συναίρεσιν producit. Quidam eruditissimus alioqui vir Patroclum pro Proclea reddidit. Carmen itaque in hunc modum utrobique restituendum:

quidem hic, hic non.

Omnes absque Procle, Chios at ipse Procles.

Chios nequis simi.

Καὶ πῶς Φωκυλίδου, λέροιοι κακοὶ, ἔχ' ὀ μὲν, ὅς δ' ἔστι πάντες, πλὴν προκλέα, καὶ προκλέα, λέροιοι.

Id nos ita Latinum fecimus:

Hoc quoque Phocylidae dictum, Leros mali, at illud Non ita uti dicas, hic malus ille minus. Pravi omnes, inquam, Procleam si demiseris unum, Et tamen ipse etiamnum est Procles Leros.

A a a

In

In quam quidem poetices amenitatem quam *ἡ πρῶτος*, ideo tamen desistere collibuit, quia dum hæc commentarer venit in mentem mihi epigrammatis Cornelii Castalii Feltrensis, Jurisconsulti in foro Veneto clarissimi, quod neminem eruditum legisse poeniteat :

*Afrani, & Capito fratres, Neptunia proles,
Quorum jam tota est aurea facta domus :
Ambigitur multum de vobis, pejor uter sit :
Nam nemo id dubitat ne sit uterq; malus.
Iudice me Capito tu longè ex pessimus omnium,
Et tamen est frater te quoque deterior.*

Quod quidem scomma desumptum est ex epistola Phalaridis ad Adimantum, quam commodi causa libuit adscribere, *ἀκούω σε λέγειν ὅτι ἀδελφόν, ὁπόπερ ὑμῶν ἐστὶ χειρόν, σὲ μᾶλλον λέγοντι*, *ἐκείνῳ ἢ τῷ ὑπερλίτῳ ἐγὼ ἢ οἱ κατα, μάλλον ἢ καλῶς πεπεισμαι, ἢ μὴ ἀδικῶν ἀπάντων ἐκείνον εἶναι καλῶς ἢ ἢ τῷ ἐκείνῳ, ἢ τῷ ἀδικῶν ἀπάντων ἔδδνα.* Audio te cum fratre tuo alterari, uti vestrum peior sit, cum tu quidem illum dicas, contra vero ille te: Ego vero existimo, imo perbelle mihi conpertum est, illum usq; aliis omnibus, te vero uno, neq; aliorum hominum quempiam esse peiorem. Ad id illud unum, si non fati nugarum est, quod ad Phocylidæ nomen epigrammati Græco insertum pertinet, videndum an eo spectet id falsè dictum à Cicerone epistola ad Atticum libri quarti nona, *ἐγὼ τὸ δὲ Φωκυλίδῃ*, ubi Pompejum perstringere videtur, qui licet egregie de Repub. loqueretur, parum tamen aut nihil differret à cæteris. Unde illud ad eundem Atticum lib. vii, Epist. *Dionysius vir optimus, ego quos tu bonos esse dicas non intelligo, ipse nullos novi*: id quod probando latissimè prosequitur. Sed nos jam fati.

NEQUITIA. CAP. XI.

Sal. Egyptii odio maximo, & quare.

Quoniam vero mare ipsum in primis falsum est, & sal inde plurimum conficitur, totumq; illud elementum si exficari possit, in sal abiturum est: Egyptii ipsum quoque sal ita averabantur, ut ne pane quidem salito vescerentur, quippe cum vivendi, ut sæpe dictum, puritatem in primis adamarent, id fixum immotumq; animo gerebant, ut omnia nequitia irritamenta summovent: itaq; sal ipsum summo studio rejiciebant, quod meram esse nequitiam intelligebant, cum, propter calorem sal irritare libidinem, feminalemq; vim expergefaceret, & acueret feratur, unde salacitas petulantia nomen. Exemplo vero sint ostrea & conchylia in hunc usum à nepotibus summo studio conquisita.

Quasi dica saligenam.

Quin etiam mures afroso sale prægnantes fieri tradit Aristoteles. *ἀλιγενής* præterea Venus, illique salacitatis ergo sanum ad portum maris aruspices poni apud veteres jubebant. Et marini Dei omnes lasciviores sæcundioresq; ponuntur à Poetis: Nimirum & illa Cæli virilia Saturni salce rescissa, & in mare prolapsa, Venerem gignunt: quippe omnes fructuum vires abscessa, atq; in hi mores viscerum veluti in mare projecta, sicut illic Venerem, ita hic libidinem gignunt: Theologi nostri sentiu longe leciore sal accipiunt pro doctrina Evangelica, idq; sibi velle quod capite Levitici secundo dicitur: *Quicquid obtuleris sacrificii sale condidis, nec auferes sal fæderis Dei tui de sacrificio tuo: in omni oblatione offeres sal*: quasi dicere velit Legislator, quodcumq; docueris, quodcumque correxeris, in quacumq; virtute versatus fueris, ad Apostolicam imitationem atq; imitationem tete accomit eda:

Hinc obscuriorum obsonium dicitur.

sal enim terræ Apostoli, Domini ipsius testimonio. Nam sicut omnis cibus ad nutrimentum aptus, diceret Hefychius, omnimodo sale conditur: ita omnis sermo utilis ad juvandum, Apostolicæ omnimodo sapientiæ necessarium habet condimentum. Sed ut ad mare revertamur, fluxum id atq; subricum, non uti sal, solidum & frugalibus usibus commodum. Minimè prætereundus hic in divinis literis locus, ubi legere est Jordanem fluvium retrorsum fontem vel sus cursum suum reflexisse, quod, ut D. Ambrosius opinari videtur, significat mollitudinem animi ad maris lascivium profluentem cursum tenuisse, & ad fontem, quippe ad originem, hoc est Deum animi ipsius authorem conversum esse.

Hinc salinam vitium.

Quoniam vero scriptum est partem aquæ Jordanicæ defluxisse in mare, partem vero conversam substituisse: Adamantius, qui per Jordanem baptismum intelligit, sententia priori non absimili figuram hanc esse dicit, ut per subsistentes aquas accipiamus eos, qui eo abluti lavacro, in pietatis dulcedine perseverant: per eam vero partem quæ defluit in mare, intelligamus eos, qui licet ad baptismum venerint,

nerint,

A nerint, in vitiorum tamen amaritudinem dilabuntur, eaq; salugine corrupti, syncera vitæ suavitatem careant, cum manifestum sit, in tota hominū vita nihil dulcius innocentia reperiri, peccato vero nihil amarius: etiam si quædam aspectu primo dulcia videantur. Sic apud Salomonem legitur Ecclesiaste: *Nam, in novissimis, inquit, amarius felle invenies, quod initio dulce videbatur.* Faciunt ad hoc & Græcorum fabulæ. Nam Arrianus in Indiæ descriptione fuisse ait insulam incultam in Erythræo mari, Nofolam nomine (sed Notoram apud Stephanum legere est) centum ferme stadiis à litore distantem, quam indigenæ Soli sacram esse affirmarent, in quam nemo tranfret, aut si tranfisset, non amplius appareret: quoniam eam una Nereidum incoleret obscuro nomine, omnibus viris qui eo navem appulissent, commiseri solitam, ac eos postea in pisces converfos in mare demittere: quo scelere iratum ei Solem, ex insula migrare iussisse, neq; eam renuisse; precatam tamen, ut insita sibi voluptatis appetentia evanesceret, Deumq; optatis annuisse, ac omnes, quos illa veneficiis mutarat in pisces, in homines rursum ex piscibus commutasse, unde Ichthyophagorum genus emanarit, Ovidius tamen ait eam in piscem mutatam, eoq; modo libidinis pruritus extingui potuit, si modo hæc, eo loco in-

Lib. 4 Metamorph.

B telligenda: *Nais, an ut cantu, nimiumq; potentibus herbis, Vertereat in tacitos juvenilia corpora pisces, Donec idem passa est.*

Atque alibi apud eundem auctorem pisce legas Venerem latuisse: fufus enim fugatusq; Veneris ardor, quoniam evadat nisi ad frigidam piscium naturam, in quibus nullus alimenti fomes, quo iterum succendi queat? Hinc nostris etiam jejuniis piscis apponitur: ut ejus cibo lascivix calor tepefiat atq; hinc etiam occasio aliqua castimonix requiratur. Neq; obstant quæ superius de maris & maritimarum salacitate disserimus: quia piscium genus, ut nonnulli disputant, tametsi degat in mari, ἀργύρεον tamen ea de causa mare sæpius Homero dicitur, quod fructum nullum gignat, sed fluviorum & imbrium dulcis humor per antiperistasin amaritudinis corruptus, atq; in sese collectus, veluti calor in aëre frigidore deprehensus, per frigidioris venti colluctationē in fulmen abit: ita hic frigida materia quæ nonnihil terreni secum traxerit, intra calidam comprehensa, varia piscium genera producit, quorum insitum frigus tepore inde maris facile confovetur. Non enim omnia piscium genera C progenerat: argumento est, quod simulac in mare pluvia deciderunt, Solq; flagrantivus per sudum irradiarit, extemplo videas superficiem maris innumerabilibus pisciculorum animulis pullulare: in quibus infinitus Aquarum numerus, quæ à Græcis ἀφύου, quod ex pluvia generantur, nomen accipere: ostrea tamen ac conchylia, quæ libidinosam diximus, plus aëris admittunt, ac perinde spumosa sunt, & salugini coalita & applicita: quare minimè mirum si accidat hæc falaciore fieri. Atqui non hic testacea neq; crustacea inter pisces assumimus, sed duo illa tantum genera, quæ initio posita sunt, vel lubrica, vel squamosa: in his enim nostra plurima dictio versata est: quamquam Manilius eos qui Pisces horoscopus habuerint, libidinosos futuros præfagit Astronomicon III.

Scilicet in piscem sese Cytheræa novavit, Anguipedem alatos ungues Typhona ferentem, Cum Babylonicas summersa profugit ad undas, Inseruitq; suos squamosis piscibus ignes.

AMICITIA FIRMA. CAP. X.

D Alioqui sal amicitix symbolum fuit durationis gratia: corpora enim solidiora facit, & diutissimè Hinc illud conservat, unde hospitibus ante alios cibos apponi solitum, quo amicitia firmitas ac perseverantia significetur: Quare pleriq; ominosum habent, si sal in mensam profundi contigerit: contra τρεπτεζαν vero faustum, si vinum atque id merum effusum sit. Vel, quia velut ex aquis sal multis & fufilibus μη ἀδρα in unum quoddam & solidum coit, ita ex diverso convenientes in unum animi coalescant, fiatque Platonicum illud, πῶς ψυχῆ.

A MUSIS ET GRATIIS ALIENUS. AP. XI.

Sed ut ad piscem revertamur, cum animalia reliqua terrestria quam volatilia, multa dent & ingenii & docilitatis experimenta, soli pisces indociles prorsus & stupidi sint, præter pauca admum, quæ vel in Delphino, vel in paucissimis aliquot admiramur, mos apud Ægyptios inoleverat, ut cognomento Piscis hominem à Musis & Gratiis alienum cavillantes appellarent. Sed qui piscium partes

partes tuentur, multa etiam in eo animantium genere deprehendunt, quæ mentis aliqua vestigia præ se ferant, sed propter habitationis dissidentiam, ea hominibus minus cognita: terrestria siquidem & æria domi propemodum, & in nostro fere omnia municipio contemplamur, quare multa facilius incuit explorare, Ægyptiis vero ea minus innotuisse quam aliis, qui nullum cum piscibus commercium habere voluerint. Nam, ut reliqua huiusmodi multa dissimulem, in Elore Siciliae Fluvio, qui urbem Eloram à se ita nuncupatam præterfluit, cicurum genus piscium fuisse tradit Apollodorus inclamati enim accedebant, & cibum è porrigenis manu placidissime capiebant. Citat Stephanus Chronicon primum ubi hæc ab Apollodoro memoriæ demandata fuerint. At veterum parsimonia nunquam satis laudari potest: nam apud Homerum non Græcos solum, quo tempore circa Hellespontum militabant, piscibus abstinuissent comperias: sed & Phæacas, Horatii etiam nostri testimonio heliæones procosq; ipsos Penelopes sola ganea nobiles, quamvis insulares essent, marinum obsonium nullum appetuisse. Ulyssis vero socios videas non nisi extrema necessitate coactos expiscari: quippe commatu omni absumpto, ne Solis boves attingerent, non obsonii causa, sed ut famis ferociam, quæ ob ingentiam importunitatem Maleuada dicitur à Poetis, aliquo pabulo mitigarent. Videas apud Satyriscos piscium esculenta, utpote quæ tantum ad luxum & ingluviem spectent, sæpius improbari. Neque lautiora aliter Romanis, ubi se deliciis dedere ceperunt, convivia fuere, quam opipare piscibus instructa, eo, inquam, tempore, quo illi omni turpitudinis genere lascivire licentius sibi permittebant, pristina prorsus abolita disciplina, quod Satyricus Poëta carpit:

*Sic Plinius
genem pis-
cium in pisci-
nis Cesaris
ad nomen
venire ait,
lib. 11. c. 70.*

*Ermetus &
Maleuada
fames, &
Turpi ege-
stas lib. 6.
Æneid.*

*Aqua ita defecit nostrum mare, dum gula sevit Proxima, nec patitur Tyrrenum crescere piscem,
Retibus assiduis penitus scrutante, macello Instruit ergo focum provincia.*

Ne vero quæ Seneca in Romanorum luxuriam libro Quæstionum tertio refert, hic stomachosius repetam, Catonem merito admirari solitum accepimus, quomodo civitas salva esse posset, in qua piscis pluris quam Bos vendaretur, quod in hac quoque temporum miseria passim fieri, manifestum est.

GANEA. CAP. XII.

Neque quidem satis fuit piscibus in escarum principatum admitti, verum eo improbitatis & pecculantia processere, ut soli sibi Obsonii nomen usurparint: nam veteres ὀψοφάγος, hoc est, obsonatores, ut Latini vocabulum à Græcis mutuati dixerunt, eos appellabant, qui pisces undecumque conquisitos studiosius compararent. Demosthenem ajunt cum Philocratem cupidariæ impudicitiaq; criminaretur, eum ex auro proditorio & scorta & pisces commercianum accusasse. Quinetiam pro Ctesiphonte, cum quidam in comitiis esse jam comedendi horam clamaret, Nullo, inquit, pacto bone vir, nos bonis pisciculos reddes: quasi lurcones & ganeones ex uno piscis esu notare vellet. Antagoram Poetam Antigonus Rex increpuit merito, cum eum deprehendisset in Congro pisce condiendo diligentius intentum, quamvis ipse regis curiositatem converso cavillo illuserit non inacute: Antigonus enim dixerat, Putasne, Antagoni, Homerum eum illa scriberet, in Congro condiendo quam occupatum fuisse? cui Antagoras, Putasne, Antigone, Agamemnonem cum illa faceret, quo qui modo Congrum condiret solisitum fuisse? Piscem igitur pro ganea poni non ignarus Horatius, cum Iccium ad frugalitatem hortaretur, eumq; commendaret quod tali esset animo præditus, ut neque rerum opulentia moveretur, neq; vilioris cibi frugalitatem aspernaretur: quippe qui in medio positocum abstemius herbis viveret, his tamen ita contentus esset, ita sibi rerum omnium opulentiam redumdare putaret, ac si eum liquidus fortunæ rivus inauraret, id mox adjungit:

*Antigoni &
Antagora
dicitur mu-
ta.*

*Epist. lib. 1.
11. epist.*

Verum seu pisces, seu porrum & cape trucidas:
hoc est, sive lautiore victu, seu parco delectaris: per pisces delicatioris, uti dictum, epulas per porrum & cape, frugalitatem intelligens. Omnis enim caro, inquit Heraclitus, corpus est, vel corporis pars: maritimorum vero vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparavit. Sane Plato, qui nihil ex Ægyptiorum opinione in mari nasci Jove dignum dixit, marina ipse corpora Diis amicissima arbitratus est: quare nonnulli asserunt Ægyptios sacerdotes non alia ratione maritimis abstinuissent, nisi ut pie calteque viverent: veriti forsan, qui delicias omnes averfarentur, ne piscis & cibus esset

A effet simul & condimentum. Beatos enim illos tantum iudicabant, qui simplicem ac necessarium cibum delictis quibuscumque; præferrebant, quod & saluberrimum esse Plinius attestat. Diodorus tamē primum ex radicibus, secundum ex pisce cibum apud Aegyptios fuisse contendit. Cæterum nos de sacerdotibus, non de profanis loquimur: nam & Horus ipse author Aegyptius, alios omnes dicit pisce vesci solitos. Neque nescimus ex lacu à Myride fossa tantam fuisse piscium capturam, ut argenti talentum singulis diebus vesticis nomine Regine perfolveretur. Aliarum vere gentium sacerdotes non modo piscem non abhorrerunt, sed & loca quædam Diis sacra esse commenti sunt, ut Solis ipsi pisces inde capere liceret: cuiusmodi erant Rhiti in Attica regione iuxta Eleusinorum sine alyei quidem ipsi tantum fluminum, cum aqua omnis, quæ illic flueret ac resueret, marina esset: quæ loca Cæteri ac Proserpina sacra dicitabant ac perinde solis sacerdotibus deberi. Quinetiam ætate nostra, fluminum stagnorum, lacuumque plurimorum expiscationes sacerdotum tantum ditioni addictæ sunt. Quoniam vero plerisque locis mordet Erasmus Christianismi mores super esu piscium & jejuniis, dum modo ita dicit: *Cum olim præcipuus gurgitum luxus fuerit in piscibus, mirum est hodie religionis causa*

B vulgus piscibus vesci. Alibi: *Olim vestri piscibus pro deliciis habeatur, & infami vocabulo dicebantur* *Opso* in colloqui. *phagi, nunc eaves magna est sanctimonia.* Alibi his mordaciora comminiscitur, quasi velit ostendere, ad actos nos esse legibus, ut jejuniis tempore piscibus vesci compellamur. Respondemus ad hæc, ex sanctissimorum Patrum sententiis, pisces non ex edicto nobis oggeri, sunt enim multa & fragum & olerum genera, quibus nutrirî valeamus: neque, ut per argutos falsosque, jocos ritum perstringit, ad sanctimonia ullius cuiuspiam opinione spectare, sed cum Christiano homini tum semper, tum in jejuniis maxime lascivix omnis abstinencia proponatur, cibi que in primis effluentia, luxusque corrigatur, pisces tamen ac jejuniis consolationem indultos esse, qui quidem delectare aliquantulum, saginare vero, aut obesum corpus reddere minime possint: nullius enim, ut sæpe diximus, aut parvi sunt nutrimenti, ideoque cibis est corporibus, quod non Platonica tantum, sed nostra etiam sibi Philosophia deponit, debilitatis idoneus. Sed Gregorium ipsum audiamus. Epistola ejus est ad Augustinum Britanniarum præfulem, in qua quantum ad jejunia pertinet, piscium esum ait ita homini Christiano indultum esse, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium: monetque in super, ut qui carnibus sibi abstinendum constituere, sumptuosiora marinarum belluarum convivia instruere haudquam velint. *Decret. dist. 4. c. denig. c. 5. post pauca.* At qui ganeam ex pisce non ea tantum causa significari dicendum, quod avidius à lurconibus expetatur, quam quod ipse quoque piscis natura vorax est, quam quidem Virgilius notat, Ciri, propterea quod Thetis Scyllam Nisi ejus opem implorantem in piscem vertere noluerit, verita scilicet, ne actutum ab aliis piscibus devoraretur:

Nam miseros mutavit virginis artus Infidosque inter teneram committere pisces
Caruleo pollens conjux Neptunia regno: Non statuit, nimium est avidum pecus Amphitrives,
Sed tamen externam squamis vestire puellam.

Non ignorandum vero pisces eruditioribus animas esse, quod ex puriore quodam consentimento neque multum concretos aliorum moritur, primique animatorum à Deo creati, ut observat Philo quodammodo animalia, & non animalia, vel ut ita dicam, mobilia inanimata, quibus ad solam corporis incoluitatem Deus animalem spiritum affarit: veluti sal carnibus ne putrescant adhiberi solet. Apud Festum Pompejum legas genus pisciculorum majorum pro animis humanis Vulcani dari solitum, quotannisque piscatorios ludos trans Tyberim in ara Vulcani mense Junio celebratos. In quo illud animadvertendum, vulgatos Festi codices in damno esse, cum in antiquo manuscripto legerim, quod id genus pisciculorum vivorum datur ei Deo pro animis humanis, non autem genus pisciculorum majorum: nam si majores, quomodo pisciculi? Est & alterum eodem loco mendum, quod scriptum est eos ludos fieri solere à pop. Rom. cum vetus codex habeat, à prætorè Rom.

INNOCENTIA. CAP. XIII.

Neque defunt, qui piscem innocentia hieroglyphicum esse contendunt, cum omnino sint innocui, neque elementum suum ad insidias aliis inferendas transgrediantur: eoque factare dicunt Pythagoræ præceptum, qui abstinendum esse piscibus edicto caverit, ne persequerentur, insontes.

Alii per animalia quæ in aquis degunt, improbos dæmones significari tradiderunt, ut in sacris & teris Jonathas Chaldæus interpretatur, & superius, ubi segregatas aquas ab aquis expositimus, aliorum quorundam sententiam idem sententium recitavimus. Sane Magi dæmonas aqueos dicunt, lasciviam libidinique præfectos, & marinos deos vetustas omnis pro hieroglyphico lasciviam posuit. Et pisces maris Buthimius ait positum pro dæmonibus, qui inter vitæ nostræ fluctuationes verfantur, & in amara pravorum falsugine vitam ducunt.

GENTES. CAP. XVI.

In Christianæ vero pietatis institutionibus, gentes quæ divinum cultum nondum susceperant, per pisces indicabantur. Atqui gentes hujusmodi dæmonum cultui passim dediti erant, quæ piscatoribus hæc à Deo provincia demandata, ut pisces in sacerdotum imperia redigerentur. Porro Assertor noster in Evangelio pisces alios comest, quod indicat, sacrificium quod offertur Deo non elixum, sed asium esse debere, fidem quippe veluti igni probatam, & sancto ferventem Spiritu offerendam. Eodem respicit, Ambrosio teste, Servatoris ejusdem nostri dictum in Evangelio, simile esse cæli regnum reti misso in mare, quod piscium genus omne congreget, quæque ibidem subsequuntur: ubi nimirum de mortalium animis sermo est, quæ ad sanctioris vitæ institutionem attrahantur. Quin & Propheta cum de piorum congregatione loqueretur, super maria fundatam eam dixit. Apertissime Esaias: *Ecce, inquit, gentes quasi siliæ stivula.* Septuaginta sic reddiderit, *Sicut aqua multa,* quod idem est.

IGNORANTIA. CAP. XVII.

Squamatum quidem & pinnulatum piscium genus satis expositum est ex Origene, quæ scilicet & jus hominis hieroglyphica sint, qui veterem possit hominem exuere: ideoque omne quod habet squamas & pinnulas, tam in mari quam fluminibus & stagnis, electo populo comedere concessum est. Illud addendum ex Hesychio, squamas ignorantiam hieroglyphicum esse, quæ quidem opera beneficioque scientiæ excuti amoverique possunt. Id in Paulo liquido demonstratum, qui cum veritatem ignoraret, cæcus factus est: addita vero Christi doctrina, quam Ananias ei prædicavit, ceciderunt utique squamæ ab oculis ejus, & mox vidit.

AQUÆ CAP. XVIII.

Asyrionum vero religio fuit, ut piscibus abstinerent in Rheæ venerationem, quæ quidem ea lris dea erat, quæ pluviis potissimum dominatur: *piscis enim fluo est:* putabant enim illi ex aqua & aère naturam rerum præcipue constare: proque unda pisces, pro aère Columbam venerabantur, quæ suo loco dictum.

FACELITIS. CAP. XIX.

Quamvis alii factum hoc in Facelitis deæ, quæ Veneris fuisse filia perhibetur, cultum asserant, eamque olim in piscem commutatam, quam Syrii pro dea coluere, atque in ejus honorem Basilio referente, pisces argenteos in templa detulere. Chalon amnem in Syria ponit Xenophon, in quo magni & mansueti pisces, quos Syri veluti sacrosanctos habent, eosque violari, æque ac Columbas, nefas putant.

DERCETO CAP. XX.

Quin & Derceto, sive, ut tradunt alii, Atargaten, muliebri effigie, quæ in piscem ab umbilico deo generet, summæ venerationis deam in templis apud Alcalonem habuere. Et ut his finem imponamus, Oxyrynchitæ Ægypti populi piscem urbis suæ cognomine sommo cultu pro dea coluerunt, hique Canem & mactare & esse soliti sunt, in Cynopolitarum ignominiam & opprobrium, quod illi piscem Oxyrynchum apud se pro deo habitum, comedere non verecundarentur. Cynopolitarum enim deus Anubis fuit, quem canino, ut suo loco dictum, capite faciebant.

Hieroglyphicorum Tomi primi finis.